

Список бібліографічних посилань

1. Платонов В.М. Психомоторні якості особистості в переліку професійно-важливих якостей фахівця піротехнічного підрозділу. Проблеми екстремальної та кризової психології. Харків. НУЦЗУ, 2023. - Вип. 1 (5). С. 51-61. <https://doi.org/10.52363/dcpp-2023.1.5>

2. Платонов В.М. Проблемні питання психологічного супроводу діяльності піротехніків Державної служби України з надзвичайних ситуацій. «Актуальні питання роботи з персоналом у складових сектору безпеки та оборони»: Збірник тез науково-практичної конференції (Україна, м. Харків, 27 лютого 2024 року), Х.: Національна академія Національної гвардії України, 2024. С. 119-122.

3. Платонов В.М. Професійний стрес у діяльності піротехніка ДСНС України. Філософсько-соціологічні та психолого-педагогічні проблеми підготовки особистості до виконання завдань в особливих умовах (1 грудня 2022 р.). Міністерство оборони України, Національний університет оборони України. Київ: НУОУ, 2022. С. 97-99.

4. Платонов В.М. Стресостійкість, як професійно-важлива якість піротехніка ДСНС України. Теоретичний аспект. Забезпечення психологічної допомоги в секторі Сил оборони України: зб. тез Всеукр. міжвід. психол. форуму (м. Київ, 30 червня 2022 р.). Київ: «Вид-во Людмила», 2022. С. 91-93.

ПОНОМАРЕНКО ЯНА СЕРГІЇВНА,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри соціології та психології факультету № 6

Харківський національний університет внутрішніх справ

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПІДСТАВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ

В умовах геополітичних викликів та нестабільності, Україна стикається з постійними загрозами національній безпеці. Високий рівень професійної та особистісної підготовки фахівців сектору безпеки є критичним для ефективного протистояння цим загрозам. Особистісне зростання є критично важливим для ефективного виконання їхніх обов'язків і адаптації до сучасних викликів.

Особистісне зростання - це процес, який містить в собі постійний розвиток та еволюцію різних аспектів особистості людини. Цей процес може бути специфічним для кожної особи, але водночас існують загальні аспекти, які впливають на особистісний розвиток. Особистісне зростання охоплює розвиток усвідомлення власних цінностей, переконань та ідентичності [4].

Фахівці сектору безпеки та оборони часто працюють в екстремальних умовах, що спричиняє суттєве психологічне навантаження. Вивчення

особистісного зростання у цих фахівців є надзвичайно актуальним завданням з кількох ключових причин:

По-перше, вивчення психологічної стійкості та емоційного інтелекту допомагає знизити рівень стресу, запобігти професійному вигоранню та підвищити ефективність роботи.

По-друге, зміни у військових технологіях та тактиці вимагають постійного оновлення знань та навичок фахівців. Актуальність вивчення особистісного зростання, а даному випадку, включатиме розвиток навичок адаптації до нових умов та технологій, що є необхідним для збереження конкурентоспроможності та ефективності.

По-третє, у секторі безпеки та оборони лідерські якості відіграють вирішальну роль у прийнятті рішень та керівництві підлеглими. Розвиток цих якостей сприяє підвищенню ефективності управління та формуванню сильної, мотивованої команди.

По-четверте, дотримання етичних і моральних стандартів є надзвичайно важливим для даної діяльності. Вивчення особистісного зростання допомагає формувати відповідальні, чесні та віддані своїй справі кадри, що знижує ризик корупції та інших негативних явищ.

По-п'яте, з огляду на високий рівень ризику травмування та стресових ситуацій, вивчення особистісного зростання включає питання профілактики психологічних проблем та реабілітації після травматичних подій. Це забезпечує кращу адаптацію фахівців до служби після важких ситуацій.

І наостанок, актуальність також полягає у необхідності інтеграції українських фахівців до міжнародних стандартів та співпраці з іноземними партнерами. Це вимагає високого рівня особистісного та професійного розвитку, що відповідає світовим вимогам та стандартам.

В цілому, специфіка особистісного зростання полягає в індивідуальних та загальних процесах, які формують особистість людини протягом її життя. Цей процес позначається на її стосунках, соціальній взаємодії, внутрішніх конфліктах та рефлексіях, що спільно визначають життєвий шлях й самоідентифікацію людини.

Ми виокремили деякі ключові аспекти, які на нашу думку, сприяють особистісному зростанню фахівців сектору безпеки та оборони, та включають розвиток професійних навичок, емоційного інтелекту, лідерських якостей та здатності до критичного мислення [1]. Вважаємо, за необхідним запропонувати програму розвитку особистісного зростання фахівців сектору безпеки та оборони, яка містить певні напрямки, а саме:

1. *Розвиток професійних навичок.* На даному етапі є важливим постійне навчання та підвищення кваліфікації, які виступають основою особистісного зростання. Фахівці повинні мати глибокі знання у своїй галузі, включаючи

тактику, стратегію, використання новітніх технологій та обладнання. Це може включати участь у спеціалізованих курсах, тренінгах та семінарах.

2. *Розвиток емоційного інтелекту.* Емоційний інтелект (EQ) є критично важливим для фахівців сектору безпеки та оборони, оскільки вони часто працюють у стресових та небезпечних умовах. EQ допомагає керувати власними емоціями, розуміти емоції інших, а також будувати ефективні команди. Для розвитку EQ можна використовувати такі методи: саморефлексія та аналіз власних емоцій; тренінги з розвитку навичок спілкування та управління конфліктами; практика емпатії та активного слухання.

3. *Розвиток лідерських якостей.* Лідерські якості є важливими для керівників та тих, хто прагне досягти високих посад. Розвиток лідерських якостей включає: вміння приймати обґрунтовані рішення в умовах обмеженого часу та ресурсів; надихати та мотивувати підлеглих; ефективно комунікувати і створювати атмосферу довіри в колективі; стратегічне мислення та планування [3].

4. *Розвиток критичного мислення.* Мається на увазі, здатність аналізувати ситуації, оцінювати ризики та розробляти оптимальні рішення, адже це є життєво важливою рисою представників ризиконебезпечних професій. Для розвитку критичного мислення фахівці можуть: вивчати методик аналізу та прийняття рішень; брати участь у сценарних тренуваннях та симуляціях; аналізувати попередні операції для виявлення та усунення помилок.

5. *Розвиток психологічної стійкості.* Психологічна стійкість допомагає справлятися зі стресом, зберігати спокій та ефективність у кризових ситуаціях. Ми вважаємо, що її можна досягти за допомогою: регулярних фізичних тренувань; технік релаксації та медитації; підтримки здорового балансу між роботою та особистим життям [2].

6. *Розвиток етичних та моральних принципів.* Фахівці сектору безпеки та оборони повинні дотримуватися високих етичних стандартів. Це включає: відповідальність за свої дії; дотримання законів та правил; збереження честі та гідності тощо.

Отже, особистісне зростання фахівців сектору безпеки та оборони є багатограним процесом, що включає розвиток професійних, емоційних, лідерських та аналітичних навичок. Постійне самовдосконалення та прагнення до нових знань є ключовими компонентами успішної кар'єри в цій галузі, тому є суттєвим підґрунтям для подальшого вивчення.

Список бібліографічних посилань

1. Пономаренко Я.С. Особистісні риси працівників ризиконебезпечних професій: закордонний вимір проблеми. Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки та оборони України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 28 травня 2021 р.). Х.: Національна академія Національної гвардії України, 2021. С. 198-202.

2. Пономаренко Я.С. Психозахисна поведінка особового складу у секторі безпеки й оборони України. Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України: тези V міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25 листопада 2021 р.). Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. Київ: НУОУ, 2021. С. 317-320.

3. Пономаренко Я.С. Роль поліцейського лідерства в період кризи. Актуальні аспекти психологічного забезпечення професійної діяльності сил безпеки та оборони України: матеріали VIII всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 30 листопада 2022 р.). Х.: НА НГУ, 2022. С.169-173.

4. Weiss-Dagan S., Taubman – Ben-Ari O. Perceived stress and personal growth following the transition to military service: The role of sense of coherence and perceived social support. Stress and Health. 2024. P.e3406. <https://doi.org/10.1002/smi.3406>

ПОХІЛЬКО ДІАНА СЕРГІЇВНА,

*кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник навчально-наукової лабораторії
екстремальної та кризової психології науково-дослідного центру
Національний університет цивільного захисту України*

ЗАЛУЧЕННЯ ПСИХОЛОГА ДСНС ДО ЗАХОДІВ ЕВАКУАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ З ЗОНИ АКТИВНИХ БОЙОВИХ ДІЙ

Вважається, що війна – це справа військових. Чи дійсно це так? Звісно, що ні, адже бойові дії відбуваються на територіях де проживає цивільне населення; в кожного військового є своя родина, дружина, батьки, діти тощо. Тож, війна це справа усього населення держави яка воює, і тієї, з якою воюють.

На сьогодні, в зоні активних бойових дій на території України залишається багато цивільного населення. Для когось це власне прийняте рішення залишатися на своїй землі, в своєму домі; хтось, не мав можливості виїхати через певні особисті причини (вік, хворобу, відсутність транспорту тощо).

Весь час при загостренні обставин на лінії фронту на Сході України держава пропонувала допомогу у здійсненні евакуації та поселенні людей. В травні 2024 року така евакуація стала примусовою для певних верств цивільного населення з прикордонних територій Харківської області (дітей, жінок та людей похилого віку).

На сьогодні заходами з евакуації з зони активних бойових дій займаються такі організації, як:

- служби екстреного реагування (ДСНС, медичні працівники);